

بررسی تطبیقی انواع ازدواج ها از منظر نقّه امامیه و حقوق موضوعه ایران

فاطمه طوسی

سید علی غیور باغبانی

محمدرضا کاظمی گاردی

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

سرشناسه	طوسی، فاطمه، ۱۳۷۰ -
عنوان و نام پدیدآور	بررسی تطبیقی انواع ازدواج‌ها از منظر فقه امامیه و حقوق موضوعه ایران / فاطمه طوسی، سیدعلی غیورباغبانی، محمدرضا کاظمی گلوردی.
مشخصات نشر	فیض آباد مه‌ولات: انتشارات جالیز، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	۱۹۸ ص.
شابک	۱۳۰۰۰۰ ریال ۵-۱۳-۹۹۲۷-۹۷۸-۶۰۰-۹۷۸ :
وضعیت فهرست‌نویسی	فیا
یادداشت	تناوبه
موضوع	زناشویی (فقه)
موضوع	Marriage (Islamic law)
موضوع	زناشویی (فقه) - ایران
موضوع	Marriage (Islamic law) -- Iran
موضوع	زناشویی (اسلام)
موضوع	Marriage -- Religious aspects -- Islam
موضوع	زناشویی -- قوانین و مقررات -- ایران
موضوع	Marriage law -- Iran
موضوع	زناشویی (فقه) -- مطالعات تطبیقی
موضوع	Marriage (Islamic law) -- Comparative studies
شناسه افزوده	غیور باغبانی، سیدعلی، ۱۳۳۹ -
شناسه افزوده	کاظمی گلوردی، محمدرضا، ۱۳۴۲ -
رده بندی کنگره	۱۳۹۶/BP۱۸۹: ۴/۸۶ط ۱/
رده بندی دیویی	۳۶/۲۹۷:
شماره کتابشناسی ملی	۵۱۲۶۱۵۸:

شماره پروانه
انتشارات جالیز

۱۳۳۸۴

بررسی تطبیقی انواع ازدواج ها از منظر فقه امامیه و حقوق موضوعه ایران -
نظمه نویسی ، سید علی غیور باغبانی ، محمدرضا کاظمی گلوردی

ناشر: نشر جالیز

جلد: اول ، بهار ۱۳۹۷ / ۱۰۰۰ نسخه

قفسه: روزبری / تعداد صفحه: ۱۹۸

قیمت: ۱۳۰۰۰۰

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۹۲۷-۱۳-

طراح جلد: صالح مقدم

صفحه آرائی: محمد قاضی

کتاب حاضر حاصل پایان نامه ی دانشجویی است و کلیه حقوق آن را به ر.م.ن. آن متعلق به دانشگاه آزاد اسلامی واحد مشهد مقدس می باشد

آدرس: خراسان رضوی مه ولات ، مدرس ۴ پ ۱۰ تلفن تماس: ۰۹۱۵۲۳۰۹۶۳-۰۵۱۵۶۷۲۸۷۹۷-

دفتر پخش: مشهد، پیروزی ۱۷ پلاک ۱۵ واحد ۳ تلفن تماس: ۰۹۱۵۸۳۱۹۵۳۵-

فهرست مطالب

۱	پیشگفتار.....
۱	مقدمه.....
۳	فصل اول
۳	کلیات ماهیم
۴	معنای از دواج و نکاح.....
۵	معنای اصطلاحی ازدواج.....
۶	ازدواج در اصطلاح فقها.....
۶	ازدواج در اصطلاح حقوقدانان.....
۶	ازدواج در اصطلاح جامعه شناسان.....
۶	منشاء و سابقه ازدواج.....
۷	اهمیت نکاح.....
۸	نکاح در برخی از آیات قرآن.....
۹	نکاح در برخی از روایات معصومین علیهم السلام
۱۱	فلسفه ازدواج.....
۱۲	ازدواج از نظر احکام خمس.....
۱۵	انواع نکاح در اسلام.....
۱۵	برخی مستحبات و مکروهات نکاح از نظر اسلام.....
۱۸	فصل دوم
۱۸	ازدواج دائم و موقت و شرایط آنها

۱۹	شرایط نکاح
۱۹	صیغه عقد نکاح و شرایط آن
۲۰	نظر قانون مدنی در مورد صریح بودن الفاظ ایجاب و قبول
۲۲	شرایط متعاقبین
۲۵	ولایت در نکاح
۲۶	وکالت در نکاح
۲۹	شرط خیال و عقد
۳۰	شهود در زمان عقد و شرایط آنان
۳۱	خواستگاری
۳۳	جواز نظر به همسر آینده
۳۵	موانع خواستگاری
۳۵	موارد منع یا محدودیت نکاح
۳۸	مهریه
۳۸	تعریف مهر در لغت
۳۹	ماهیت مهر
۴۱	کیفیت و کمیت مهر
۴۱	چیزهایی که می تواند مهر قرار گیرد
۴۲	مقدار مهر
۴۲	شرایط مهر بر اساس قانون مدنی
۴۳	مالیت مهر
۴۳	مهر و انواع آن
۴۴	موارد وجوب مهر المثل
۴۵	انواع مهر از لحاظ زمان پرداخت آن

۴۶	حق امتناع یا حق حبس
۴۷	نفقة
۴۸	نفقه در اصطلاح حقوق
۴۹	نفقه در اصطلاح فقه
۴۹	اسباب وجوب نفقه
۵۰	شرایط و در ب نفقه
۵۰	تمکین کار زن و نفقه
۵۱	موارد سقوط نفقه و نفقه زوج
۵۴	نفقه نکاح منقطع
۵۵	ضمانت اجرایی نفقه
۵۸	ضمانت کیفری
۵۸	ازدواج موقت
۵۹	معنای متعه
۶۰	شباهت های ازدواج موقت و دائم
۶۱	تفاوت های عمده ازدواج موقت و دائم
۶۴	مشروعیت ازدواج موقت
۶۴	دلایل مشروعیت ازدواج موقت
۶۴	دلیل قرآنی
۶۵	دلایل روایی
۶۷	منع خلیفه دوم از ازدواج موقت
۶۹	فلسفه ازدواج موقت
۷۱	تعدد زوجات

۷۱	پیشینه تعدد زوجات.....
۷۱	چند همسری قبل از اسلام.....
۷۳	چند همسری در اسلام.....
۷۴	تعدد زوجات در قرآن و سنت.....
۷۹	تعدد زوجات در قانون مدنی.....
۸۱	علل چند همسری مردان.....
۸۳	علل روبگردانی و اوضاع امروزی از نظام چند همسری.....
۸۴	فلسفه تعدد زوجات پیام اکرم ﷺ.....
۸۵	نکاح با زنان اهل کتاب.....
۸۶	مفهوم اهل کتاب.....
۸۷	اقوال فقها درباره حکم ازدواج با اهل کتاب.....
۸۸	حرمت مطلق ازدواج با اهل کتاب.....
۸۸	جواز مطلق ازدواج با اهل کتاب.....
۸۹	تفصیل میان همسر دائم و همسر موقت.....
۸۹	تفصیل میان حالت اختیار و اضطرار.....
۹۰	بررسی ادله فقهای شیعه.....
۹۳	قول به جواز مطلق.....
۹۴	روایات.....
۹۴	منع ازدواج دائم و جواز به صورت منقطع.....
۹۴	نکاح مرد مسلمان با زن غیر مسلمان.....
۹۶	نکاح زن مسلمان با غیر مسلمان.....
۹۸	ازدواج مسلمان با غیر مسلمان از منظر حقوق ایران.....
۱۰۱	فصل سوم

۱۰۱	ازدواج و طلاق در جاهلیت و ایران باستان
۱۰۲	ازدواج و طلاق در جاهلیت
۱۰۴	انواع ازدواج در زمان جاهلیت
۱۰۴	نکاح ضیمن (نکاح موقت، نکاح وراثتی)
۱۰۶	نکاح متعه
۱۰۸	نکاح بدنی
۱۰۸	نکاح شغار
۱۰۹	نکاح استتباع
۱۰۹	نکاح رمط (جمعی)
۱۱۰	نکاح با زنان صاحب رایه
۱۱۱	نکاح مضامده
۱۱۱	نکاح مخادنه
۱۱۲	جمع بین الاختین
۱۱۳	ازدواج با امه (کنیز)
۱۱۳	گونه های طلاق در جاهلیت
۱۱۴	انواع طلاق رایج در جاهلیت
۱۱۴	انواع طلاق صریح در جاهلیت
۱۱۷	لغوظهار
۱۱۸	لغو ایلاء
۱۲۰	طلاق خلع و طلاق مبارات
۱۲۱	ازدواج در ایران باستان
۱۲۱	گونه های متداول ازدواج در ایران عهد ساسانی

۱۲۱	پادشاهانی؛ ازدواجی فرسودگی و نیک سرشت
۱۲۳	چکرزنی؛ ازدواجی منقطع با کارکردی این جهانی
۱۲۴	ایوک زنی و ستر زنی، تلاشی در راه استمرار دوده
۱۲۶	آداب و رسوم ازدواج؛ اسناد و آیین ها
۱۲۹	فصل چهارم
۱۲۹	نکاح معاطاتی و ازدواج سفید
۱۳۰	نکاح معاطاتی
۱۳۱	سیر تاریخی معاطات
۱۳۲	بررسی نظرات فقهی معاطاتی و مفهوم معاطات
۱۳۴	بررسی معنای نکاح و نکاح معاطاتی
۱۳۶	بررسی فقهی و حقوقی نکاح معاطاتی
۱۳۸	نظریه صحت نکاح معاطاتی
۱۴۵	نظریه بطلان نکاح معاطاتی
۱۴۷	ادله بطلان نکاح معاطاتی
۱۵۳	اصول عملیه
۱۵۳	اصل استصحاب
۱۵۳	اصل احتیاط
۱۵۴	اجماع و سیره مسلمین
۱۵۸	ازدواج سفید یا ازدواج آزمایشی
۱۶۰	پیدایش هم خانگی و تحولات آن در نقاط متعدد جهان
۱۶۲	مفهوم شناسی هم خانگی بدون ازدواج
۱۶۶	ویژگی های هم خانگی
۱۶۷	زمینه های شکل گیری هم خانگی

۱۷۲	تعاملات در هم خانگی
۱۷۴	پیامد های این نوع سبک زندگی
۱۷۵	بطلان ازدواج سفید
۱۷۶	دیدگاه فقها
۱۷۷	دیدگاه حقوقدانان
۱۷۸	جرایم ارتكابی در ازدواج سفید و نکاح معاطاتی
۱۷۸	جرایم ارتكابی از سوی مرد
۱۷۸	عدم ثبت واقعه ازدواج
۱۷۹	عدم رعایت مقررات قانون مدنی و خصوص ازدواج سفید
۱۸۰	ترک اتفاق به همسر
۱۸۱	جرم ارتكابی از سوی زن
۱۸۱	همجنس گرایی
۱۸۲	لواط
۱۸۳	اثبات لواط
۱۸۴	مجازات لواط در حقوق ایران
۱۸۵	مساحقه
۱۸۵	اثبات مساحقه
۱۸۵	مجازات مساحقه در حقوق ایران
۱۸۶	دو جنس گرا یا خنثی
۱۸۶	خنثای مشکل و غیر مشکل
۱۸۷	حکم ازدواج با خنثی
۱۸۹	فهرست منابع و مآخذ

پیشگفتار

با کمی تأمل در آیات و روایات واصله از انمه معصوم علیه السلام روشن می شود که تأکیدات فراوانی به امر مهم ازدواج گردیده است که عمل به آنها ضامن سلامتی روحی افراد جامعه می باشد و عفت جامعه در سایه سار عمل به این سنت مؤکد تحقق می گردد، اساساً توجه به تشکیل خانواده در امر ازدواج یکی از عوامل پویایی و نشاط در جامعه و مقدمه سعادت جامعه بشری می باشد. و این امر جز با ترویج ازدواج و گرایش نسل جوان به این مهم تحقق نخواهد یافت.

پدیده ازدواج در هر جامعه از ویژگی های منحصر به فرد برخوردار بوده و تابع قوانین خاص آن جامعه می باشد. در کشور ما، ازدواج به عنوان بنیان خانواده، عبارت است از یک رابطه قانونی، عرفی و یا دینی که یک زن را با یک زن به دائم یا موقت پیوند می دهد. این پیوند هرچقدر استحکام بیشتری داشته باشد سلامت جامعه را بیشتر تأمین می کند.

در شرع مقدس اسلام، نکاح به دو صورت - موقت انجام می شود. صیغه عقد نکاح که از ارکان ازدواج می باشد، در فقه امامیه و حقوق موضوعه ایران دارای شرایط و ضوابطی است؛ ازدواج موقت و دائم در پاره ای از آثار و شرایط مسدود و انزالی، صیغه و محرمات با هم یکی هستند و در مواردی دیگر از قبیل مدت، ذکر مهر، نفقه، مدت زمان عده و برخی موارد دیگر با هم تفاوت هایی دارند.

چند همسری یا تعدد زوجات در بسیاری از جوامع بشری رواج داشته و در همه ادیان آسمانی پیش از اسلام، امری مقبول بوده است و مشروعیت و جواز آن در شریعت اسلامی به عنوان یک حکم امضایی به استناد آیات و روایات معتبر و سیره متشرعه مورد اجماع و اتفاق همه مذاهب اسلامی است. رعایت عدالت تنها شرط مورد اتفاق فقیهان برای انتخاب چند همسری است که بر اساس آیه سوم سوره نساء، رعایت آن برای زوج الزامی و تکلیف شرعی است، عدالت در رفتار و برخورد با همسران و مساوات در حقوق همسری، نفقه و امکانات

زندگی و به طور کلی در امور ارادی در حیطه اختیار انسان است و آیه ۱۲۹ سوره نساء که عدالت میان همسران را محال می داند، بر اموری که در اختیار انسان نیست، حمل شده است. از این دیدگاه، دوست داشتن و محبت قلبی از امور غیر اختیاری و غیر ارادی است و مساوات در آن واجب و مورد تکلیف نیست.

www.ketab.ir

مقدمه

ازدواج یک رکن اصلی خانواده و تقریباً اساس تشکیل خانواده و مبنای سازمان اجتماعی هر کشوری محسوب می شود، ازدواج یک منت الهی است که در تمام ادیان الهی (اسلام، مسیحیت، یهودیت، هندو و غیره) وجود داشته و دارد. از طرفی ازدواج یک حکم فطری و هماهنگ قانون آفرینش است و انسان برای مسئله ازدواج سابقه ای بسیار قدیمی دارد و همزمان با پیدایش نخستین انسان حضرت آدم و حوا در کره زمین می باشد که آیات و روایات متعددی در این باره وارد شده است؛ از جمله آیات، آیه شریفه ۱۹ اعراف می باشد: "وَاِذَا اَدَمُ اسْكُنَ اَنْتَ وَ زَوْجُكَ الْجَنَّةَ فَكُلَا مِنْ حَيْثُ شِئْتُمَا".

آوازه تاریخ قبل از اسلام، عصا جاهلیت، چه بسا این تصور را به وجود آورد که ازدواج در آن دوره، به دور از هر آیین و مراسم بوده است و در آن روزگار اساساً هرچه بوده تنها راهی برای اطفای نایره شهوت بوده است و نه ازدواج. مفهوم پیوند زناشویی و آغازی بر تشکیل خانواده. اما باید دانست که مردم عرب در دوران پیش از اسلام، در کنار تمام جاهلیت ها، به آیین و عرفی نیز پایبند بوده اند، چنانچه ایشان در همان دوران، ازدواج با شماری از زنان را حرام می دانستند که اسلام نیز حرمت آن را امضاء و تحریر نمود. مرد عرب با دختر، مادر، خواهر، خاله یا عمه خویش ازدواج نمی کرد و اساساً نزد عرب صلح بر این بود که نکاح با محارم، حرام باشد. آیات و احادیث متعددی وارد شده که بیانگر آن است که با پیدایش اسلام، انواع ازدواج های جاهلی محدود به ازدواج صحیح (دائم) و متعه شد.

خانواده که امروز نیز از مقدس ترین نهادهای اجتماعی به شمار می رود، همواره در ایران باستان نیز از اهمیت والایی برخوردار بوده است. در آن زمان که زن ربايي و حتی خرید زن در میان بسیاری از ملل و اقوام هند و اروپایی معمول و متداول بود، ازدواج ایرانی در سایه نظم و نسقی که آیین زرتشت آورده بود، نتیجه عقد بود. رویه چند همسری به شکل های گوناگون در میان

ملل و پیروان ادیان مختلف رواج داشته است. در هند قدیم تعدد زوجات برای مرد مجاز و کاری شایسته بود. در مصر، به ویژه در میان فراعنه، چند همسری مرسوم بود. در یونان باستان در موقعیت های خاص، از جمله هنگام کشته شدن مردان بر اثر جنگ تعدد زوجات، رایج بود. اسلام همانند ملل و شرایع پیشین اصل تعدد زوجات را مباح شمرده است؛ ولی نه مانند آن ها بدون هیچ حد و مرزی، بلکه آن را محدود و منوط به شرایطی خاص کرد تا حقوق زنان از بین نرود.

امروزه در میان جوانان در کلان شهرها شاهد پیدایش ازدواج نامتعارفی به نام ازدواج سفید یا هم خانگی هستیم. بهش های عمیق غربی دارد. این نوع پیوند عنوان رابطه زناشویی ثبت نشده، غیر رسمی و غیر مشروع در جامعه ما الگویی ریشه دار و فراگیر به شمار نیامده و درواقع پدیده ای نوظهور است که بر حسب گزارش های رسانه ای و گفتگو های انجام شده در محافل گوناگون به عنوان پدیده ای منحرف و تاحری رو به گسترش، به ویژه در کلان شهرها و مناطق مهاجرپذیر و در میان نسل جوان و مسنی برخورد دارد. شهری احساس می شود.

از آنجایی که خلقت انسان در قالب دو جنس زن و مرد قرار دارد و ادامه حیات و برخورداری از سلامت روحی و جسمی با وجود ارتباط صحیح و سالم میان این دو جنس میسر می شود، باید برای مسأله ارتباط میان انسان ها اهمیت ویژه ای قائل شد. از این مسأله ارتباط زن و مرد، از مسائل مهم و مورد ابتلاء است که شناخت و تبیین احکام آن به ویژه آنگاه که نامحرم و بیگانه باشند از اهمیت ویژه ای برخوردار است. چراکه، روابط اجتماعی در حقیقت عرصه تأثیر و تأثر انسانها بر یکدیگر است و شکی نیست که عدم سازماندهی این تعادل رفتاری در جامعه و عدم جهت دهی آن موجب می شود که جامعه از مسیر الهی اش باز ماند و به سوی انحراف و کجی گام بردارد و به تبع آن آسیب هایی نیز بر فرد، خانواده و جامعه وارد آید.